

WIKIPEDIA

Un escàner èpic de la ciutat moderna

PERE ANTONI PONS

Si les ciutats i la vida modernes tenen de tot, també ha de tenir de tot la novel·la moderna. Això devia pensar Alfred Döblin (1878-1957) quan va escriure *Berlin Alexanderplatz*, un dels cims de la literatura europea del segle XX. Publicada per primer cop el 1929 i concebuda a partir dels mateixos paràmetres de modernitat radical de l'*Ulisses* de Joyce, les pintures de Beckmann, la *Metropo-*

li de Lang i *L'home de la càmera* de Vertov, la novel·la retrata el Berlín bulliciós i crispat d'entreguerres, desbocat per la inflació, marcat per la derrota a la Gran Guerra –els traumes, els rancors– i ja amb els primers símptomes –tensions ideològiques, prejudicis antisemites, delinqüència gairebé estructural– de la imminent eclosió del nazisme.

Tot i que el personatge principal de l'obra és Franz Biberkopf, de qui se'n conta les peripècies –sortida de la presó, intent de portar una vida honrada, caiguda en desgràcia i

conversió/redempció final– i en qui veiem encarnats tots els conflictes d'un cert home modern escindit entre múltiples i irresolubles contradiccions –“és un vil, un criminal de mala mena, un pobre home, un home vençut, fora de combat”–, el protagonista de debò és la ciutat de Berlín, presentada com una gran màquina que “espetega i dona tombs i fa soroll”, com un “formiguer humà” i com “la Gran Babilònia”. Conscient que dos dels trets centrals de la ciutat moderna són el dinamisme i la multiplicitat (d'individus, idees, pai-

BERLIN ALEXANDER-PLATZ
ALFRED DÖBLIN
EDICIONS DE 1984
TRAD. CARME SERRALLONGA
538 PÀG./15 €

satges, rutines), Döblin fa servir –com explica molt bé l'epíleg a l'edició del 1955 que tanca el present volum, firmat per Walter Muschg– una gran varietat de recursos tècnics per donar al seu text una personalitat dinàmica i múltiple.

El narrador, que és identificable amb l'autor i que a vegades es posa didàctic i apareix en primer pla i altres vegades s'objectiva fins a gairebé desaparèixer, no tan sols ho integra tot en el seu relat sinó que a més narra des de tots els plans de la realitat. Per aquesta raó la novel·la és plena de llenguatges aleshores considerats no canònicament novel·listics: hi ha des de mostres de llenguatge jurídic, burocràtic i borsari fins a rètols publicitaris, discursos de mítings polítics, cançons populars i pronòstics meteorològics. I per aquesta raó, també, en certs passatges ens endinsem en l'interior emocional i fins i tot fisiològic dels personatges i en altres sobrevolem la ciutat, els cicles de l'existència o ens perdem en el temps dilatat de l'Univers. La manera com es mesclen, amb vibrant naturalitat, la intimitat dels individus –monòlegs interiors– i el magma del col·lectiu –panoràmiques plenes d'èpica– és una de les fites de la novel·la.

Un llibre que no caduca

Naturalment, Döblin no inventa res de zero, sinó que adopta i s'apropia de molts dels recursos de les avantguardes plàstiques i literàries de les primeres dècades del segle XX: el desmuntatge de la realitat del cubisme, la simultaneïtat i el frenesí del futurisme, l'humorisme absurd i grotesc del dadà, l'encadenament d'al·lucinacions del surrealisme i el nerviosisme calamitos i sublim de l'expressionisme. L'ús d'un ventall tan ampli de tècniques i recursos que eren moderníssims fa prop d'un segle podria fer, avui, un efecte obsolet. No és el cas. Per dues raons. Perquè Döblin no els va usar gratuïtament –el que explica només ho podia fer amb aquest estil i aquesta estructura– i perquè, amb tots els matisos que es vulgui, la ciutat i el món de *Berlin Alexanderplatz* encara són els nostres. L'excel·lent traducció de Carme Serrallonga, feta als anys 80, ajuda a apreciar-ho. ♦♦

Estiuejar a casa

JORDI NOPCA

La narrativa de Peter Stamm ha anat tornant lentament cap a casa des que l'autor va publicar la primera novel·la el 1998. *Agnes* passava a Chicago i explicava la relació d'amor entre un escriptor que prepara un llibre sobre els vagons de luxe de la companyia Pullman i una llicenciada en física que prepara la tesi doctoral. Tres anys després, a *Paisatge aproximat* s'emportava la protagonista, la Kathrine, fins al nord de Noruega: la història, introspectiva i glaçada, feia pensar en aquells primers plans anguniosos de les pel·lícules d'Ingmar Bergman. *Tal dia como hoy* (2006) arrencava a la perifèria de París, on un professor d'alemany, l'Andreas, era amenaçat pel

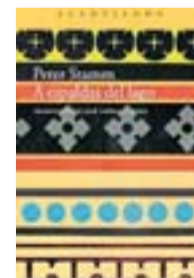
rebot d'una malaltia greu i decidia anar a retrobar el gran amor d'adolescència amb la intenció de donar sentit a la seva vida trontolladissa.

Siete años (2009) presentava una relació de parella triangular: d'una banda hi havia el matrimoni entre l'Alex i la Sonja, dos arquitectes alemanys que vivien a Munic; de l'altra, les trobades de l'Alex amb la Ivona, immigrant polonesa que el fascinava per la seva lletjor. Mentre esperem que es tradueixi la cinquena novel·la del suís, *Nacht ist der tag* (2013), arriba *A espaldas*

del lago, el quart llibre de narracions de l'escriptor suís, ambientat al voltant del llac de Constança, territori fronterer entre Alemanya i Suïssa que l'autor coneix molt bé, perquè va néixer i créixer a la petita població de Münsterlingen. Els relats de

Stamm han passat pel mateix procés de tornada a casa que les seves novel·les: si a *Siete años* els personatges vivien en terres de parla alemanya, aquí els escenaris tenen una connexió directa amb l'experiència de l'escriptor.

Això no implica cap vincle autobiogrà-

A ESPALDAS DEL LAGO
PETER STAMM
ACANTILADO
TRADUCCIÓ DE JOSÉ ANIBAL CAMPOS
156 PÀG./16 €

fic, ni tampoc –tal com remarcava recentment Patricio Pron– gens ni mica de folklorisme, perquè en certa manera Stamm és “l'autor de la impossibilitat de parlar de regionalisme, perquè els seus personatges, encara que siguin profundament suïssos, passen per les mateixes dificultats i ansietats que la resta”. Fins ara, a l'escriptor li havia funcionat molt bé la distància amb què exposa les accions dels seus personatges. En aquest últim recull de contes, que conté exemples notables de la seva millor narrativa com *Los veraneantes* i *Luna de hielo* –relats continguts, intensos, enigmàtics– de vegades es deixa temptar per una fredor excessiva, com passa a *En el bosque*. Només llavors fa l'efecte que la tornada a la seva geografia és vista amb la mirada adormida d'un estiuejant. ♦♦